

Udenrigsministeriet: Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966 – Bind II: Bilag**144. og 145. Udenrigsministerens og forsvarsministerens redegørelser i Folketinget den 7. december 1961 om Enhedskommandoen (side 321-331)****Bilag 144****Uddrag af udenrigsminister J. O. Krags redegørelse
den 7. december 1961 i folketinget**

Når jeg i dag som svar på den stillede forespørgsel skal give en udenrigspolitisk redegørelse for det høje folketing, gør jeg det i bevidstheden om, at vi i disse måneder – godt 16 år efter den anden store krigs ophør – lever i en alvorlig og spændt international situation, at den omkring Berlin skabte krise har fået forgreninger, som også drager dele af Norden ind i den kolde krigs atmosfære, og at de vesteuropæiske lande under indtryk af det pres, situationen stiller dem overfor, og under indtryk af de frygtelige farer, de nye våben indebærer, søger sammen i et stadig nærmere samarbejde, som også stiller Danmark over for vigtige beslutninger.

Det forekommer mig, at der er noget sørgeligt, ja, næsten selvmodsigende, i, at på et tidspunkt, hvor Vesteuropa materielt er inde i en velstandsudvikling, der overstiger alt, hvad vore landes økonomiske historie hidtil har opvist, og hvor vi synes at have gode muligheder for med en fornuftig politik og med freden som forudsætning at øge denne velstand, tvinges vi til i stigende grad at vende vore tanker mod noget andet: den utryghed, som findes overalt, men ikke mindst i Vesteuropa.

De vestlige landes forsvarsorganisation, NATO, har nu bestået i 12 år. Det forekommer mig, at organisationen i dette forholdsvis lange tidsrum – tre fjerdedele af perioden siden krigen – har fungeret i god overensstemmelse med sine formål. Det er lykkedes at holde den samlede forsvarsstyrke på et niveau, som har formået i det mindste at afbalancere Sovjetblokkens samlede opbud af militær kraft; det er lykkedes at undgå en ny storkrig, og intet område inden for den vestlige forsvarspagt er blevet genstand for angreb. Samtidig udvikler det politiske samarbejde mellem forsvarspagts lande sig i stadig mere tilfredsstillende retning, omend en fælles udenrigspolitisk linje i FN ikke har været opnåelig og næppe heller i alle anliggender ville være ønskelig.

Gennem sin 12 år lange eksistens har den forsvarsmæssige linje klart præget forsvarsalliancens liv og handling.

Jeg kunne have lyst til her at bringe et citat fra den kendte tyske historiker Golo Mann, en søn af den berømte forfatter Thomas Mann, der i denne måned har skrevet en artikel i det britiske tidsskrift »Encounter« – jeg beder den højtærede formand om tilladelse til her og i det følgende at bringe enkelte ganske korte citater. Den tyske historiker skriver:

»NATO-sammenslutningen er ældre end Vesttysklands tilslutning til den, og Vesttysklands medlemskab har ikke mærkbart ændret dens karakter. Denne er forblevet defensiv: at forsvare det frie Europas 1949-grænser, ikke at rejse krav om tilbagevenden til tidligere grænser. Medens der i Eisenhower-administrationens tidligste år kan have været tale om sådanne krav i vendinger som »befrielse« eller at »rulle« det kommunistiske område »tilbage«, blev der aldrig løbet nogen risiko eller truffet nogen foranstaltninger, selv da situationen råbte på handling især ... i 1956 (Budapest). Containment (d.v.s. inddæmning) var det virkelige mål for den vestlige politik, ikke befrielse.«

(Bilag 144 fortsat)

Jeg bringer kun dette citat, fordi det så skarpt karakteriserer NATO's defensive linje.

Det må være en konsekvens af enhver forsvarsalliance, der tager sigte på, at medlemmerne gensidigt skal yde hinanden så effektiv beskyttelse som muligt, at man forbereder det forsvarssamarbejde, der skal stå sin prøve, hvis alliancen eller et af dens medlemmer bliver genstand for et militært angreb.

For Danmarks vedkommende må dette føre med sig, at vi i god tid forbereder os på, at kommandoen over vore styrker bringes i samarbejde med andre NATO-lande, og at man gennem øvelser sikrer sig, at dette samarbejde kan fungere i praksis.

Det er i overensstemmelse med denne tankegang, at forhandlingerne om NATO-enhedskommandoen nu er ført til ende. Forsvarsministeren vil om lidt give en nærmere redegørelse for den ordning, regeringen agter at acceptere, og som i går blev forelagt for det udenrigspolitiske nævn. Jeg skal nøjes med nogle få bemærkninger.

Diskussionen om denne ordning forekommer mig at have overdrevet ordningens rækkevidde. I de danske forsvarsstyrkers daglige liv i fredstid vil ingen ændring mærkes; øvelserne har man jo haft længe, og først under krig skal kommandoen føres ud i livet. Det er fortsat den danske regering, der i overensstemmelse med reglerne i grundloven afgør, hvornår der skal anvendes væbnet magt, og dermed hvornår enhedskommandoen skal træde i funktion. Den nye ordning skaber heller ikke nogen ændring i den afvisende holdning, den danske regering siden 1957 har taget til spørgsmålet om at modtage kernevåben til stationering her eller til anvendelse af danske styrker.

Lad mig tilføje, at det er hele Danmarks oprigtige håb, at vi aldrig vil blive stillet over for en så ulykkelig situation, at der i praksis bliver brug for den nye kommandoordning.

Det er på denne baggrund ikke uden forundring, vi er blevet gjort bekendt med visse over for Danmark kritiske synspunkter fremsat af Sovjetunionens regering.

Sådanne synspunkter er dels kommet til udtryk i en henvendelse til den danske regering af 30. august i år, som blev besvaret i et dansk memorandum til Sovjetunionens regering af 7. oktober, dels i den note Sovjetregeringen sendte Finland den 31. oktober.

I disse udtalelser beskylder Sovjetunionen vel ikke direkte Danmark for at ville krig – jeg ser endda til min glæde, at ministerpræsident Khrustjev for nylig udtrykkelig har anerkendt det danske folks utvivlsomme vilje til fred. Men dog antyder de nævnte udtalelser, at Danmark skulle være trådt i aggressionens tjeneste, at vi sammen med andre er med til at gøre Østersøområdet og Norden til et urocenter, og at vi er med til at øge krigstruslen i verden. Specielt ønsker man i forbindelse med NATO-enhedskommandoen at fremstille Danmark som et redskab for Den tyske Forbundsrepublikks påståede revanchistiske og militaristiske politik.

Som statsminister Kampmann tidligere har gjort det, må jeg ved denne lejlighed så kraftigt, jeg kan, tilbagevise disse påstande. Jeg må betegne dem som absurde, uden forbindelse med virkeligheden og uden rimelighed.

(Bilag 144 fortsat)

Danmark har lært af udviklingen, at vi lige så lidt som andre lande kan ligge ubevæbnede og ubeskyttede hen. Vi ønsker at forsvare os, og da vi ikke har kræfter til at gøre det alene, har vi tilsluttet os den vestlige forsvarsalliance NATO. Men dette er noget legitimt, som Sovjetunionen ikke kan bebrejde os. Vi har samme ret til at varetage vor sikkerhed, som Sovjetunionen har til at varetage sin, og Sovjetunionen lægger jo overordentlig stærk vægt på sine sikkerhedsproblemer og har opbygget et af verdens stærkeste militære kraftcentre omfattende våben af enhver teknisk mulig art, ligesom Sovjetunionen foretager stadige prøver og eksperimenter – også ved sprængning af kernevåben – for yderligere at styrke og udvide sin militære kraft. Sovjetunionen har samtidig som et led i sin sikkerhedspolitik tilvejebragt en omfattende alliance, nemlig Warszawapagten. Hvilke fælles kommandoordninger der findes inden for Warszawapagten lande, har jeg intet kendskab til, og hvis man spurgte, ville man formentlig blive henvist til, at det var et internt anliggende. Den omstændighed, at vore kommandoordninger indgås i offentlighedens lys, burde ikke give anledning til mistænkeliggørelse.

Danske forsvarsforberedelser tilsigter først og fremmest at forebygge angrebshandlinger. Vor politik tilsigter fred for os selv som for vore naboer, herunder også fred på de have, der omgiver os. Vi forstår og respekterer Sovjetunionens ønske om at leve i sikkerhed inden for sine grænser, og vi mener at have krav på Sovjetunionens forståelse og respekt for Danmarks tilsvarende ønske.

Jeg ved, at Sovjetunionen i en drøftelse af disse problemer lægger vægt på Den tyske Forbundsrepublikks stilling.

Det kan imidlertid umuligt være den sovjetiske regerings alvorlige mening, at den nuværende vesttyske regering skulle nære ønsker om at indlede en tredje verdenskrig. Enhver tysk regering, der gjorde dette, ville dermed have henvist sit folk og sit land til den hårdest tænkelige skæbne. At den nuværende demokratiske tyske regering skulle nære sådanne hensigter, kan efter min sikre overbevisning ganske afvises.

Det er mig lige så umuligt at se, med hvilke militære magtmidler det nuværende Vesttyskland skulle kunne indlede en sådan tragedie. I denne vurdering må Sovjetunionens politiske og militære eksperter være enige, selv om man i den kommunistiske propaganda mener at have behov for at sige noget andet. Jeg synes i øvrigt, at der i den kendsgerning, at Forbundsrepublikkens samlede væbnede styrker er integreret i NATO, ligger et vigtigt bevis på Tysklands fredsvilje.

Såfremt Sovjetunionens frygt gælder et fremtidigt Tyskland, som ingen kender, må det være berettiget at anføre, at jo stærkere Tyskland i overensstemmelse med den tyske regerings og det tyske folks eget ønske bliver økonomisk, forsvarsmæssigt og politisk integreret, d. v. s. sammenvokset med det øvrige Vesteuropa og med den vestlige verden i det hele taget, i des større grad forebygger man, at en ukendt udvikling i fremtiden skulle føre dette skæbneomsuste land ind på et vildspor, der kunne blive dødsensfarligt for Tyskland selv, ja, for hele verden.

Jeg synes, man ved vurderingen af disse problemer skal mærke sig, at præsident

(Bilag 144 fortsat)

Kennedy i et interview med Izvestias chefredaktør, hr. Adzubai, ifølge Izvestia skal have udtalt:

»Som jeg har fremhævet i FN, vil De Forenede Stater i overensstemmelse med sin politiske linje ikke give kernevåben til noget land, og jeg ønsker navnlig ikke at se, at Vesttyskland får sin egen kernevåbenindustri. Forbundskansler Adenauer erklærede i 1954, at noget sådant ikke ville ske. Det er fortsat hans regerings politik, og jeg mener, det er en fornuftig politik.«

Disse betragtninger fører mig ind på Berlin.

.....

Bilag 145

**Forsvarsminister Poul Hansens redegørelse
den 7. december 1961 i folketinget**

Inden jeg nærmere redegør for det forslag, der nu foreligger om oprettelse af en NATO-enhedskommando for den sydlige del af NATOs nordregion, et forslag, som regeringen er indstillet på at tiltræde, skal jeg kort omtale udviklingen af kommandoorganisationen inden for NATOs nordregion.

Efter Atlantpagtens oprettelse i 1949 vedtoges det i Det nordatlantiske Råd i efteråret 1950 at tilvejebringe en fælles europæisk forsvarsstyrke og etablere en europæisk NATO-kommando med en øverstkommanderende i spidsen. Hans organisation skulle omfatte de europæiske Atlantpagtstater og have kommandoansvaret over alle de hær-, flåde- og luftstyrker, der måtte blive overdraget til den øverstkommanderende til forsvar af Vesteuropa.

Ved rigsdagsbeslutninger i 1951 tiltrådte rigsdagen udnævnelsen af den øverstkommanderende, og rigsdagen bemyndigede regeringen til at træffe aftale om, hvilke styrker der i krigstilfælde kan tildeles den øverstkommanderende.

Under forhandlingerne i rigsdagen i 1951 blev det understreget – jeg tillader mig i denne forbindelse at henvise til bemærkningerne til rigsdagsbeslutning af 8. juni 1951, Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A. sp. 7546-47 – at de operative danske forsvarsstyrker, der vil være til rådighed ved mobilisering, bør tildeles den øverstkommanderende i tilfælde af krig, men således at de anvendes til direkte forsvar af dansk territorium og adgangsvejene dertil. Samtidig udtaltes det, at lokalforsvaret og hjemmeværnet tilsigtes undergivet ren national kommando.

Efter rigsdagsbeslutningernes vedtagelse meddelte den daværende regering NATO, at så godt som alle danske styrker i krigstilfælde ville blive tildelt den øverstkommanderende i Europa med den foran nævnte begrænsning, og der er ikke siden da sket nogen ændring heri.

Samtidig med oprettelsen af den europæiske øverstkommanderendes hovedkvarter, SHAPE, ved Paris oprettedes regionshovedkvarterer, herunder et hovedkvarter for nordregionen i Kolsås ved Oslo. Chefen for nordregionen har siden dens oprettelse været en højtstående britisk officer. Stillingen har fra 1. juli i år været besat med general Pyman.

Under chefen for nordregionen hører samtlige styrker i Norge, Danmark og Slesvig-Holsten. Kommandoorganisationen i nordregionen blev i 1951 fastlagt således:

Under chefen for nordregionen hører en chef for flyverstyrkerne i hele regionen, og denne stilling, der oprindeligt var besat med en amerikansk officer, er for tiden beklædt af den danske general Tage Andersen, idet det for et par år siden blev bestemt, at denne post fremtidig skulle skifte mellem Danmark og Norge. Under ham hører for Danmarks vedkommende chefen for flyvertaktisk kommando i Karup, der har den operative ledelse af det danske flyvevåben.

Under chefen for nordregionen hører dernæst en chef for flådestyrkerne i hele regionen, og denne stilling blev besat med en britisk søofficer.

(Bilag 145 fortsat)

For landstyrkernes vedkommende oprettedes ikke en fælles hærkommmando i nordregionen, men derimod en norsk og en dansk/slesvig-holstensk kommmando. Den danske hærchef blev inden for NATO-kommandosystemet fælles chef for de danske hærstyrker og hærstyrkerne i Slesvig-Holsten.

Efter at Vesttyskland i maj 1955 var blevet optaget i NATO og der efterhånden opbyggedes tyske styrker, rejstes der fra general Norstads side i 1956 ønske om etablering af et nærmere samarbejde mellem de tyske flådestyrker i Østersøen og de danske flådestyrker. Baggrunden herfor var, at medens de danske flådestyrker henhører under nordregionen, hører de tyske flådestyrker under centralregionen, der i Kiel har en særlig NATO-kommmando for centralregionens nordlige flådestyrker. Chefen for denne kommmando var fra oprettelsen en engelsk admiral. I marts 1957 godkendte regeringen, at der oprettedes en planlægningsgruppe i Holtenau ved Kiel med chefen for centralregionens nordlige flådestyrker som formand og med deltagelse af amerikanske, engelske, franske, danske og tyske søofficerer. Denne planlægningsgruppe fik til opgave bl. a. at studere organisations- og kommando-forhold for NATO-forsvaret i Østersøen. Der blev herefter i 1958 fremsat forslag om oprettelse af en særlig flådekommmando under chefen for nordregionen for danske og tyske flådestyrker i Østersøområdet, men forslaget blev ikke gennemført.

Da samarbejdet mellem de to landes flåder fortsat var til behandling i den nævnte planlægningsgruppe, blev det i 1959 – da den daværende chef for nordregionens flådestyrker fratrådte – bestemt, at der ikke skulle udnævnes nogen egentlig ny chef, men at chefen for centralregionens nordlige flådestyrker, på det tidspunkt den engelske admiral Townsend, i sin egenskab af formand for planlægningsgruppen i en krigssituation tillige skulle fungere som chef for flådestyrkerne i nordregionens sydlige del. Da den tyske admiral Wagner fra 1. juli 1961 afløste admiral Townsend som chef for flådestyrkerne i den nordlige del af centralregionen, overtog han også denne midlertidige dobbeltstilling. De danske flådestyrker henhører fortsat under nordkommandoen, idet admiral Wagner først i en krigssituation vil komme ind som medlem mellem chefen for nordregionen og chefen for søværnets operative kommmando.

I sommeren 1960 rejste general Norstad på et skitse-mæssigt grundlag over for den danske regering spørgsmålet om en ændret kommandoorganisation for alle styrker i Danmark, Slesvig-Holsten og Østersøområdet og foreslog herunder oprettelse af en enhedskommando, og i slutningen af januar i år fremsendte general Norstad officielt til regeringen et forslag til ændret kommandoorganisation i nordregionens sydlige del. General Norstads plan blev behandlet i forsvarsstyrelsen, som udarbejdede en noget afvigende plan for en enhedskommandoordning. Efter at sagen havde været drøftet i regeringen, udsendtes erklæringen af 31. august, der dannede grundlag for de videre forhandlinger med general Norstad om denne sag.

En dansk delegation blev sendt til Paris til drøftelse af forskellige spørgsmål med general Norstads hovedkvarter, SHAPE. Delegationen havde den 8. september drøftelser med SHAPE om såvel general Norstads egen plan som om forsvarsstyrelsens plan, idet der var nogle uklarheder i general Norstads forslag, der skulle søges af-

(Bilag 145 fortsat)

klaret. Efter drøftelserne i SHAPE blev det klart, at forsvarsstyrelsens plan ville medføre sådanne ændringsforslag fra SHAPEs side, at planen hverken fra et dansk militært eller politisk synspunkt ville være acceptabel. Man vendte herefter tilbage til general Norstads forslag, der i mellemtiden var undergået forskellige ændringer, som tilgodeser danske hensyn, og på dette grundlag fandt der den 20.-22. november i nordregionens hovedkvarter i Kolsås detaljerede forhandlinger sted. I drøftelserne i nordregionens hovedkvarter, der blev ledet af general Pyman, opnåedes der enighed om en række principielle spørgsmål, herunder besættelse af stabsposter.

Rapporten fra forhandlingerne i Kolsås angiver den fuldstændige organisation af enhedskommandoen og tager stilling til de væsentlige spørgsmål i denne forbindelse. Den er nu tiltrådt af general Norstad, og den danske regering er som nævnt ligeledes indstillet på at godkende den.

Jeg skal herefter redegøre for den foreslåede kommandoorganisation m. v.

Der oprettes under chefen for nordregionen en enhedskommando omfattende hærstyrker, flådestyrker og flyverstyrker i Danmark og Slesvig-Holsten. Denne enhedskommando benævnes COMBALTAP.

Under chefen for enhedskommandoen oprettes fire kommandoer:

- 1) Chefen for landstyrkerne i Jylland og Slesvig-Holsten og på Fyn, heri ikke medregnet lokalforsvarsstyrker, hjemmeværnet og forsyningsenheder,
- 2) chefen for landstyrkerne på Sjælland og Bornholm,
- 3) chefen for flådestyrkerne og
- 4) chefen for flyverstyrkerne.

Chefen for enhedskommandoen skal permanent være dansk, og hans stabschef skal også være dansk. Til kommandoen knyttes en stedfortrædende chef, en såkaldt deputy, der skal være tysk.

Chefen for landstyrkerne i Jylland og Slesvig-Holsten skal være skiftevis dansk og tysk. I første omgang besættes chefposten med en dansk officer, og hans stabschef skal være tysk. Der blev rejst spørgsmål om en stedfortrædende chef også til denne kommando, men dette spørgsmål er foreløbig udskudt.

Chefen for landstyrkerne på Sjælland og Bornholm skal permanent være dansk og hele hans stab også dansk.

Chefen for flådestyrkerne skal være skiftevis tysk og dansk. Chefposten besættes i første omgang med en tysk officer, medens stabschefen bliver dansk.

Chefen for flyverstyrkerne skal være dansk, og stabschefen skal også være dansk, men der er åbnet mulighed for, at stabschefen på et senere tidspunkt kan blive tysk eller være af anden allieret nationalitet.

Chefen for enhedskommandoen udpeges af den danske regering efter forhandling med general Norstad, og derefter besættes de to andre poster, den stedfortrædende chef og stabschefen. Det er hensigten, at de ledende stillinger inden for kommandoorganisationen besættes for ca. 3 år ad gangen.

Under forhandlingerne i Kolsås drøftedes indgående fordelingen af officerer inden for de enkelte kommandostabe undtagen kommandoen for hærstyrkerne på Sjæl-

(Bilag 145 fortsat)

land og Bornholm, der som nævnt bliver rent dansk. Der opnåedes enighed om en sådan besættelse af stabsposterne, at ca. $\frac{1}{3}$ af stabsofficererne bliver danske, $\frac{1}{3}$ tyske og $\frac{1}{3}$ officerer af tredje nationalitet. Det kan tilføjes, at tredje nationalitets officerer vil få en række vigtige poster som afdelingschefer inden for stabene i kommandosystemet. Som tredje nationalitets officerer påregnes officerer fra USA, England, Canada og Norge. I den rapport, der er sendt til general Norstad og den danske regering, er det endvidere anført, at der er enighed om, at alle hovedkvarterer søges tillagt fuld international status, og at der søges om NATO-fællesfinansiering af udgifterne for de integrerede hovedkvarterer.

Som det allerede er fremgået, vil dette kommandosystem kun gælde i krigstid og under fælles NATO-øvelser. De danske styrker vil, som jeg tidligere har nævnt, først blive stillet under NATOs ledelse i krigstilfælde, og det kan i denne forbindelse bemærkes, at forpligtelserne i henhold til Atlantpagten kun udløses i tilfælde af angreb som anført i den nordatlantiske traktats bestemmelser, men ikke i andre tilfælde af NATO-landes inddragelse i krigeriske konflikter.

Atlantpagts artikel 5 pålægger medlemslandene at tage op til overvejelse, hvorledes og med hvilke styrker de vil komme et angrebet NATO-land til hjælp. Denne bestemmelse kan ikke forstås således, at landene automatisk skal anvende væbnet magt, og Danmark afgør således selv i overensstemmelse med grundlovens regler, hvornår der i henhold til pagts forpligtelser skal anvendes væbnet magt. Danmark afgør ligeledes selv, fra hvilket tidspunkt de danske styrker skal stilles under NATOs kommandosystem.

Selv i krigstilfælde, hvor NATOs kommandosystem vil komme til at fungere, vil de enkelte enheder, divisioner eller flådeenheder, fortsat være under en national chef, idet det kun er den overordnede ledelse, der overgår til et allieret kommandoorgan. Der er ikke tale om en integrering af selve styrkerne, kun om kommandosystemet.

Som nævnt vil kommandosystemet kunne blive benyttet under øvelser, men afholdelse af sådanne NATO-øvelser kræver, at ikke alene øvelserne, men også alle detaljerne i forvejen godkendes af den danske regering.

Som man vil have hørt af redegørelsen, bliver der tale om en fælles NATO-organisation, og den frygt for tysk dominans, som nogle steder er kommet til udtryk, er således ubegrundet. Det danske element og tredjenationalitetsselementet i stabene er overvejende, og på fire af de fem chefposter vil der til stadighed være en dansk officer. Den kommando, som får en tysk chef, vil have en dansk stabschef. Der er grund til at anerkende den imødekommenhed over for danske synspunkter, som er vist under forhandlingerne.

Det er også fremgået af redegørelsen, at den foreslåede ændring af kommandosystemet hverken formelt eller reelt medfører nogen ændring i Danmarks ret til suverænt at afgøre, hvornår danske styrker underlægges NATO-kommandosystemet.

For så vidt er der derfor ingen grund til at gå ind på de betragtninger, der har været fremført i den offentlige debat om, at Danmark vil blive draget med ind, hvis

(Bilag 145 fortsat)

det utrolige skulle ske, at Den tyske Forbundsrepublik selv påbegyndte en såkaldt revanchistisk krig. Men jeg vil alligevel benytte lejligheden til at påvise, hvor usandsynlig en sådan handlemåde vil være.

Selv om man ikke vil tro på, at det er tysk politik kun at gribe til våben i tilfælde af angreb, hvad jeg for mit vedkommende er overbevist om, må alene styrkeforholdet mellem på den ene side Forbundsrepublikkens landstyrker og flådestyrker og på den anden side de sovjetiske landstyrker blot i Østtyskland og de sovjetiske flådestyrker i Østersøen kunne overbevise enhver om, at en vesttysk angrebskrig ville være en umulighed.

Hertil kommer, at der ikke findes selvstændige højere tyske føringsstabe. Alle tyske styrker tildeles NATO allerede i fredstid, efterhånden som de opstilles, og føres af integrerede NATO-kommandoer. En anvendelse i krig af tyske styrker uden om NATO er således ikke mulig. Det må i denne forbindelse og set ud fra dette synspunkt anses for en yderligere betryggelse, at de tyske styrker indgår i NATO's kommandosystem i flere regioner og ikke blot i en enkelt. Jeg vil gerne i denne forbindelse ligesom udenrigsministeren henvise til det interview, som den amerikanske præsident, Kennedy, for nylig havde med chefredaktøren af det russiske blad Izvestia, hvor præsident Kennedy netop lagde vægt på, at den vesttyske hær er en del af NATO. Så længe Tysklands væbnede styrker er inkorporeret i NATO og NATO kontrolleres af 15 medlemslande, af hvilke ingen ønsker en ny krig, må det være sikkerhed nok for os alle, sagde præsidenten.

En dansk tiltræden af det nu foreliggende forslag til en enhedskommando medfører ingen ændring i den danske regerings stilling til oplagring af atomammunition på dansk område, ligesom vi fremdeles selv er herre over, om en sådan oplagring skal finde sted eller ej. Det vil formentlig være rigtigt i denne forbindelse at gøre nogle bemærkninger om atombevæbning til tyske NATO-styrker. Hvis der i dag oplagres atomvåben i Tyskland, kan det i henhold til amerikansk lovgivning kun ske under amerikansk kontrol. Det er ej heller tilladt Tyskland selv at fremstille atomvåben, idet Forbundsrepublikken ved tilslutning til Den vesteuropæiske Union den 3. oktober 1954 forpligtede sig til ikke på sit territorium at fremstille atomvåben, kemiske eller biologiske våben.

Over for spørgsmålet om, hvorvidt den amerikanske lovgivning ændres, således at der vil kunne tildeles atomvåben til Tyskland, må jeg igen henvise til præsident Kennedys interview i Izvestia, hvor han gav udtryk for, at Vesttyskland efter hans opfattelse ikke burde udstyres med atomvåben, en udtalelse, vi fra dansk side må hilse med tilfredshed.

I en pjece udgivet i august 1960 af det tyske forsvar fremsattes ønske om atombevæbning for de tyske enheder; men som det sikkert vil huskes, havde pjecen ikke formel politisk godkendelse. I den aftale om regeringssamarbejde, som er indgået mellem de to tyske koalitionspartier, siges det ifølge gengivelser i den tyske presse, at man bør tilstræbe en ordning, hvorved der tilsikres de europæiske NATO-medlemmer en medbestemmelsesret over atomladningers anvendelse, indtil man har etableret en NATO-ordning. Forbundsregeringen har altså ikke fremsat noget ønske om at

(Bilag 145 fortsat)

have selvstændig råderet over atomladninger, hvilket stemmer overens med de informationer, vi i øvrigt råder over.

Forud for det tidspunkt, da general Norstad fremsatte sin første skitse-mæssige plan, var der af og til i den tyske presse røster fremme om, at Danmark burde henføres under centralregionen.

Jeg har tidligere her i tinget behandlet dette synspunkt og skal tillade mig at henvise til Folketingstidende 1958-59 sp. 1096-97. Det vil heraf ses, at det ikke alene er et dansk militært synspunkt, men også general Norstads synspunkt, at regionsgrænsen ikke bør ændres. Noget sådant har da heller ikke været fremme i de forhandlinger, der har været ført om denne sag.

Det er således helt klart, at Danmark forbliver i nordregionen; men i forbindelse med oprettelsen af enhedskommandoen forestår der en omorganisering af de kommandoorganer, der hidtil har hørt under chefen for nordregionen.

Det er mig bekendt, at general Pyman har udarbejdet et forslag til ændring af kommandoorganisationsforholdene i Kolsås. Disse ændringsforslag vil selvfølgelig til sin tid blive forelagt de nationale myndigheder. Det har dog under forhandlingerne med general Norstad været en forudsætning såvel fra general Norstads som fra dansk side, at det egentlige flådehovedkvarter i Kolsås under chefen for nordregionen nedlægges, og at NATO-hovedkvarteret i København for danske hærstyrker og tyske hærstyrker i Slesvig-Holsten, kaldet COMLANDENMARK, også nedlægges. Herudover har jeg forstået på general Pyman, at der forestår en yderligere omorganisering, der vil medføre en formindskelse af stabspersonellet.

Denne nedlæggelse af eksisterende hovedkvarterer og rationalisering af hovedkvarteret i Kolsås vil frigøre officerer, og ved overførsel af disse officerer til de hovedkvarterer, der nu skal oprettes, skulle der ikke opstå noget væsentligt behov for en udvidelse af stabspersonellet inden for den samlede nordregion. Til gengæld vil der blive indført et kommandosystem, der har rene kommandolinjer og kan virke effektivt, om det nogen sinde måtte blive sat i kraft.

Det er blevet hævdet, at ændringerne i nordregionens kommandostruktur skulle tjene aggressive formål. Som allerede fremhævet af udenrigsministeren savner sådanne påstande ethvert grundlag. NATO-samarbejdet er rent defensivt, og der kan heller ikke herske tvivl om den danske befolknings indstilling i denne henseende.

Men vi har en klar interesse i at kunne værne vort eget område, og NATO har en lige så klar interesse i, at det danske område ikke går tabt. Det kan ikke være en trussel eller aggression mod nogen, at vi søger at disponere vore styrker og indrette deres ledelse således, at dette forsvarsformål bedst muligt opnås.

Ud fra et militært synspunkt og i betragtning af de geografiske forhold må forsvaret af Danmark og Slesvig-Holsten med omliggende farvande betragtes som én opgave, og det er derfor naturligt og må give det bedste resultat, at opgaven samles på én hånd. Det er begrundelsen for enhedskommandoen med én chef i toppen. Alle tre værn og såvel danske som tyske styrker skal deltage i forsvaret, og det er derfor naturligt, at indsatsen fra alle disse forskellige sider bliver koordineret og indøver samvirke allerede i fredstid. Hvis et fælles kommandosystem først skal etableres i

(Bilag 145 fortsat)

tilfælde af krig, vil kostbar tid gå tabt. Specielt er der grund til at pege på, at både de danske og de tyske flådestyrker har forsvarsopgaver i den vestlige Østersø. Disse opgaver må nødvendigvis koordineres. Endvidere er der for landforsvarets vedkommende grund til at fremhæve, at forsvaret af Slesvig-Holsten har afgørende betydning for Jyllands forsvar. Hvis NATO-enhedskommandoen for Østersøområdet ikke kan etableres, kan det befrygtes, at der vil fremkomme forslag om at henlægge Slesvig-Holsten under NATOs centralregion, selv om det vil være en dårlig militær løsning. At der herigennem ville ske en farlig svækkelse af Jyllands forsvar, turde være indlysende.

Jeg skal til slut pege på, at det utvivlsomt også af hensyn til løsningen af forsvarsopgaverne i nordregionens nordlige del, Norge, vil være af stor betydning, at der sikres en rationel og effektiv ledelse og koordination af forsvaret af regionens sydlige del.

Det er regeringens hensigt straks efter denne debat at meddele general Norstad, at den danske regering kan godkende oprettelsen af en NATO-enhedskommando for den sydlige del af NATOs nordregion, og der vil så snart som muligt herefter blive foretaget udpegning af de officerer, der skal beklæde chefterne inden for det nye kommandosystem.

Kilde: Udenrigsministeriet: *Dansk sikkerhedspolitik 1948-1966*, bind II: Bilag, København: Udenrigsministeriet 1968, bilag 144 og 145.